

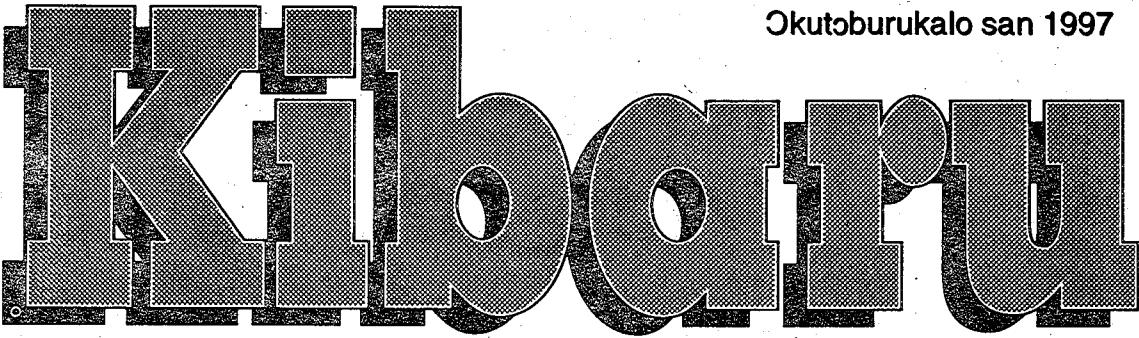
BAKURUBASANNI

(nimoro 12 songo)

Mali kono = Dorome 300

Afiri ki kono = Dorome 600

Jamana were = Dorome 1000

Okutoburukalo san 1997

Kunnafonisèben bòta kalo o kalo. BP: 24 Telefoni : 22-21-04. Bozola Bamako-Mali. San 25nan boko309nan A songo : dorome 15

Madamu Asikofare ka nogondon taama «AMAP» ciyakédaw la.

Jumadon, san 1997, Okutoburukalo tile 10, Mali kunnafonikow minisiri kura Madamu Asikofare Uleyimatu TANBURA ye

«AMAP» ciyakédaw laje a n'a baaraké nogondon taama ni nogondon ka nogondon kadara kono.

Bogonna ni nogondon taama in daminenfa fasokanw kunnafonisèbenw dilanyoro la, «KIBARU» bugufiyé la. «AMAP» kuntigiba Gawusu DARABO ye minisiri bisimila ni Kibaru baarakelaw jirali ye Uleyimatu TANBURA la; o ko a y'i.nen don fasokanw kunnafonisèbenw ka netaa la, kabini san 1972 fo ka na se bi ma.

Gelyea minnu bë kunnafonisèben ninnu dilanni na, cesiri min b'u baarakelaw la,

«AMAP» kuntigiba ye nin bë walawalan Mali kunnafonikow Minisiri ye.

«KIBARU» témenni kofé, Madamu Asikofare Uleyimatu TANBURA taar'i nedé «AMAP» ciyakédatowkan, in'afo:nansarkan kunnafonisèbenw dilanyoro ni ciyakédamin ka baara sinsinnen don jamana kónofenw mankutuli n'a ganselikan, ka fara «AMAP» seriusi kerenkerennen kan, min ka baara ye kunnafonici ni kunnafonisoro ye negejuru fe, an'a ka ciden yamaruyalenw ni nogon ce, Mali kono an'a kókan.

Basiriki TURE

Némaaya ka gën kosebë

Némaaya ka gën kosebë dé ! N'Ala ye némaaya kalifa mögomin ma, fo'ka sabali, sira bëe lajelen kan. Jamana némaa, nilaadiriya ka kan. Dugutigiw, kabilatigiw, gatigiw, baarakuntigiw, némaaya fan si te taa laadiriya kó. Kodonnawb'a fôcogomin na, maratigi omaratigi, n'ma i ka marafénw mara, umaracogo la, labancogote ne cogo si la. Ni mögomin dun labancogo tinéna K'a sababu ke i yére jogojugu-ye, o y'i ka dîne n'i ka lahara tinénen ye. An bë wele da, ka segin ka wele da, jamana in kono, an'a kókan, mögomin manaké baara o baarala, ika ke laadiriya, danbe, ani horonya la. N'o kéra Ala bë barika don i ka ko bëe la, fo'ka taa se i bónaw ma. Anw sera kuma ye sa ! An fana sera wuli ye ten sa ! K'an danbe korota, bawo, kabini Mali m'a yéreta fôl, masake caman temenna, minnu y'u jenyoré fin, k'u sekô bëe ke, walasa an ka se k'an yérebo nansaraw bolo. Fô ka n'a bila san 1960 la, n'an ka danbewte, umiù sinsin ko wérew kan. Ne b'a nini jamana némaaw fe, u k'u kofile an ka kanw n'an danbewla. Hadamadenya sigilen don ko fila kan : K'a k'i yére ye, an k'a k'i yére la. Ni anw ma son k'an ka kanw kalanni don da la, an b'a k'an yére la. Nka n'an y'u kalanni don da la, an b'a k'an yére ye. K'a ta san 1960 la ka se bi ma, sénékelaw ka jonyajuru ma tige, sabu u kunko minnu ka kan ka laje ji némajolen na, walasa u ka sénéfenw ka se k'u nafa, o ma ke. Cikeminenkobësénékelawla. Anwës se ka min fo bi, o ye ko mögaw ka sabali baaradaw la. Nata min be baarakela ka baara nagasi a bolo, Ala k'ankisioma. Dönnibagawko Seyidina Ali y'a jira ko nata ye cew dögoya. Siranbaats ni natalen te se ka tige fo abada. Halibi Ala ka tige deme.

Dirisa Fonba N°1
Balikukan karamogó Kula-Joyila.

JAMANA KA SINIÑESIGI KOÑENINI CIYAKEDA «MALI 2025»

Ka hakilijagabo kuntaalajan ke faso ka
sinijesigi walew kan.

A' y' aw fclaw n'aw ka ninitaw n'aw ka yiriwali
faamucogo jira Faso ka jetaa kuntaalajan kan
segsegeliklaw yoro, n'o ye faso sinijesigi
koñenini ciyakeda «ENP-MALI 2025» ni jamana
konew jatemineyoro ba «DNSI» ye.

Bana sidɔnbali dɔ tun bɛna ban Burukina dugu dɔw faliw la

Kabini fali tan (10) sara tile saba (3) kono, ka tugu nɔgon na Jibaso dugu kono, n'o be Burukina fe, dugu mɔgɔkɔroba bɛe dabali banna; bɛe kabara; bɛe jɔrela; bɛe siranna. Onɔgoni kan, bɛe ye nɔgon soro dugutigibulon kono, ka masɔrɔ, mɔgo si tun m'a ye fɔlo, wali k'a men ko fali banana, fɔ k'a dɛse, kuma te ko fali sara, k'o sababu ke bana ye. Fali dɔnnenn bɛni bana min ye, n'o b'a mine ka caya, n'o furakeli cogo nɛdɔnnenn don, o ye kɔnɔnabana ye, min sababu ye ntumunin cayali y'a nugu kono. Fali be se ka bana, n'a joginna cogo dɔ la, wali n'a gosira kojugu fɔ k'a lajaaba. Nin bɛe be faamuya; ninsi te sirankoye, ka masɔrɔ, nin bɛe be kun fali la, ka d'a dacogo kan, Ala yere fe. Fali sɔngɔ te temen dɔrɔme 10.000 kan (waa 10) ka soro misi sɔngɔ be taa fɔ dɔrɔme 30.000 la (waa 30). Nka, fali be baara min kɛ; nafa min b'a la, o te misi la, kuma te sokɔnɔbagan were ma.

Fali be donita la kudai, so ni kungo ce. A te sègen dɔn, kuma te lafiya ma. Hali mɔgo min be baara ke, k'a dama temen, a be f'olu ma, k'u be faliyabaara dɔrɔn de la. O b'a jira ko fali y'a danma bagan ye.

Nin bɛe temennen kɔ, n'a fɔra ko bana do ye faliw mine, min be sin k'u fasa, ka sɔgɔsɔgɔ bil'u la, ka joli b'u nun, n'u dafɛ, k'u bali ka dumuni ke, k'u ninakili degun, fɔ k'u faga tile saba dɔrɔn kono, mɔgo si t'o faamuya. O de kɔson, bɛe y'a fo k'o ye bana ye, min be se ka sanga «SIDA» ma, n'o ye bana

sidɔnbali y'e, fura sɔrɔlent te min na halisa. O la, n'a cunna fali min kan, o tigi b'a fo ko «SIDA» y'a ka fali mine. O kuma ma temen faamaw ni bagandɔgotɔrɔw tulo kan, ka masɔrɔ, Burukina jamana fali hake lakodɔnnenn ye fali 500.000 ye. Olu yere wulila, k'u cɛsiri cogoya la, min be k'a ko nɔgɔya ka t'a fe.

Bagandɔgotɔrɔw ma nɔsɔr'a la f'u kelen ka fali dɔw joli ta, ka t'o laje Senegali ani Faransi. Uy'a dɔn o dela, ko kɔnɔnabana jugu don, min banakise be toli joona, ka fali kɔnɔfɛn bɛe tipe. U sɔrɔla k'a jira ko fura sɔrɔla a la, nka, k'a furakeli kuntaala ka jan. O ye fali tigiw hakili sigi. Sanni ne tun ka dɔn a bana la, olu dɔw tun be nɔdɔlo ni farafinfura de ke faliw kono, n'o ye jiri dɔw furabulu ye, ani dɔw fara, wali u diliw. O b'i n'a f'u be deli ka fura minnu di faliw ma, ni ntumuninw b'u kono. Dɔw y'u ta ke fileli ye mori kunda, ani tontigi kunda, k'o sarakaw bo. Nin walew kelen si ma fosi ne a falibanako la, a dugu kelen si kono.

Osiratigela, afalibanako ma Jibaso dugu mɔgɔw dɔrɔn nɛgan. A ye dugu werew mɔgɔw fana nɛgan, ika sera dugu minnu ma, n'o dɔw ye Kongusi dugu, ani Suru dugu, fɔ ka se dugu werew ma, Mali ni Burukina dance kɛnɛkanyanfan n'a tilebinyanfan fila bɛe jojan na. O yɔrow bɛe la, fosi te mɔgɔw da faliw ka «sidabanako» kuma ko. O de nana n'a bana kumbenni n'a keleli bilali y'a jamana fila n'u sigiñogɔn w fangasow ka bolo kan. K'a t'o bolo kan, a ka tijen'i be ka dɔgɔya ka t'a fe.

Suleyimani Watara
ni Amadu GANI Kante.

Balofenko la, «soza» nafa te se ka sanga balofen were ma.

A be se ka fɔ ko soza (soja) mɛennna ka sɔr'a ma dɔn farafinna kono ka d'a kan, san 1920 de k'er'a sèneni damine waati ye jamana dɔw kono, Kameruni be minnu na. Kabin'o waati la, fɔ ka se san 1981 ma, mɔgɔw tun b'a sene, k'a sanga sɔkise de ma, ka masɔr'a n'o bɔlen be nɔgonfe, i ko woro n'a feéren. Balofenko siratigela, sozakise ni sɔkise bɛe sènecogon'udondalacogoye kelen ye. O kɔrɔ ye ko sɔkise be ke fen o fen ye, sozakise be k'o ye. Nafa were tun dɔnnenn t'a la, kɛcogo were tun t'a la, ka temen sɔkise kan. O kama, musow dɛ tun b'a sene kɔsɛbe, ka temen cew kan, k'o sababu k'a kɛcogo ye bolokofe sènecen ye. Nka, taalen nɛfɛ, i ko san 1984 tuma la, n'o kera dunkafaliko geloya tuma ye, Kameruni fangaso

mɔgo minnu faamuyalen be balofen nafamaw dantigeli la, olu ni cikelaw ka jekulu nɛmɔgɔw jera ka soza sèneni dusu don mɔgɔw kono, n'a nafaw nɛfɔli y'u ye. O la, a ganseli kuma ma kɔtige arajow ni kunnafonisèbenw, ani gafew kono, fɔ bɛe kelen k'a faamuya. O ganseli kumaw ni sifileli wale minnu kera duguw kono, olu de y'a to, mɔgɔw k'a don, ko nafa min be soza la, o te so la, a te balofen mandi werew la, i ko misisogo, misinɔnɔ, sɛfan, tiga, kaba, malo, no, fini, fɔ ka se ku ni banankuw ani wosonw ma. Misaliko la, soza nafa ni balofen dɔwn nafa sangacogo nɔgon ma, file :

- Sozakise kilo 1 nafa ni misisogo kilo 3 nafa de be sanga nɔgon ma.
- Sozakise kilo 1 nafa ni misinɔnɔ litiri 13 nafa de be sanga nɔgon ma.

• Sozakise kilo 1 nafa ni sefan 60 nafa de be sanga nɔgon ma.

• Sozakise kilo 1 nafa ni bananku kilo 40 nafa de be sanga nɔgon ma

Nin bɛe b'a jira ko balofenko la, soza nafa te se ka sanga balofen were ma, k'a masɔrɔ, farikolo lakeneyalifɛn n'a lakɔgɔyalifɛn minnu b'a la, n'o ye witaminiw (vitamine) ni poroteiyiniw, (protéine) ani kalori ye (calorie) olu ka ca n'an ka balofen lakodɔnnenn bɛe taw ye. Hadamaden te jo a sen kan, ka magone a yere ye, ni farikolo nafalan kofolen ninnu caman t'a ka balofen na. O de be na ni soza dumuniko kuma foli ye, k'a geleya. A be mɔgɔkɔroba farikolo nɛnamaya, kuma te denmisɛn wma, sanko minnu nɛmatigɛlen don, ani minnu dabɔlen kura don sin na. A b'olu mine k'u bonya, k'u kɛnɛya f'a be ke mɔgɔw nɛna ko fura de be d'u ma, ka sɔrɔ soza mugu dama don, min be k'u ka moni, wali nɔseri, wali kabaseri ani maloseri n'u nɔgonnaw na, ka sukaro k'a la. Ajirala k'a ka ni hali mɔgɔkɔrɔbaw yere ma. O temennen kɔ, soza nafa do fana y'a tulu ye, ani naga min be t'a tulu bɔlen kɔ, n'o ye baganw labalolan nafama ye, sanga nɔgon te min fana na. Sozatulu min be dun dije bɛe kono, o ka ca ni tulu suguya bɛe lajelen ye siŋe 38, hake keme kulu kelen kan (38%).

Kuma lasurunya la, nimisa te soza sèneni na, k'o d'a jɔyɔrɔ kan hadamaden ni baganw baloko numan na. Geleya min be sɔr'a sèneni na, o t'a kɛcogo ye balofen ye, ka masɔr'a ni so bɛe ye kelen ye, nka, o y'a kɔkan feereli de ye, wali, a bayele malii iziniw kono, k'a ke nɔnɔkene ni nɔnɔkumu ye. Kameruni jamana sozasènɛlaw, cew ni musow, ani kenyereye nafolotigiw bɛe wulilen be sisian, k'u jo soza dondalasen kan, bawo, bɛe y'a nafa dɔn ka ban.

Soza yere buruju bora yɔrɔ min na, o ye Sinuwa jamana ye. A labora yen de k'a lase Ameriki jamana ni Berezili jamana kono. San 1996 kono, nin jamana saba ka soza sènenen kera toni miliyon 125 de ye. O b'i n'a f'olu saba dɔrɔn ye kilo 80 sene, dije bɛe lajelen ka soza sènenen kilo keme kulu kelen bɛe kan (80%). Soza kise suguya ka ca. A suguya min ladonna Afiriki kono, o be sɔrɔ yɔrɔ minnu na, n'olu cɛsirlen b'a sèneni n'a bayele malii fe, o ye Nizeriya, Zanbi, Kameruni ani Kodiwariye. Okɔrɔ te ko n'a nafaw lakodɔnnna yɔrɔ minnu na, olu be bank'a sene, sanko n'o yɔrɔw musow y'a dɔn, k'a nafa be denw de fɔlo kan, sann'a ka se mɔgɔkɔrɔbaw ni baganw ma.

Sefora Kenne ni Amadu GANI Kante

Togo jiriforotigi dōw b'u ka jiriden mumē bēs kogobali feere

Jiriforo mumē jiridenw bēs feereli, ka sōr'u ma kōgo fōlō yērē, o tē tugu nīdōnbaliya ani kōrōtō ye. O ye natabaya ni s e g e n bonyaliko jugu ye. A feerebagawye

cikela sēgenbagato kōnōnafililenw ye. Olu ka jate la, jiridenw feereli nin cogo la, ka wari kalaman minē, ka waati latēmen, o ka fisa n'u mōoni waati makōnōnni ye. O waati la, ni sanbaga ma sōrō jiridenw na, wali cogoya ma sōr'u laseli la dugubaw kōnō, u bē toli. O y'u ka san goyalen ye. O de kama, jiriforotigiw bē «bi» jōrē, ka «sini» to Ala ma, hali ni «bi» warisōrōlen ka dōgōnijiridenw sōongo lakika ye. A sanbagaw ye Lome dugu jagokela muso nataba labēnnēn w de ye, jiriforotigiw nanbarali kama.

O jagokela muso minnu hake dōnnen ye muso 300 ye, olu dōron de b'a baara kē dugu ni dugu, fō ka tōgo ni nafa sōr'a la, hali ni gelyea dōw b'a la. Olu fana bē jatemine de kē. Ni jiridenw cayara ka se hake minna, ub'o waride sōrō, musakaw bōlen kō a la. Ni fēn ma sōrō, k'o sababukē tīnēniye, jiriforotigiw nō tē minnu ye, u'n'olu bē bēn, ka san wērē makōnō.

Nin jago suguya bē senna Togo dugu minnu kōnō, n'o ye Dayi, Kuloto, Agu, Wawa ani Amu ye, olu tōgo bōlen bē jiriforoko la kōsēbē, Togo jamana tilebinyanfan fe. O

kōrō tē, k'a tē kē yōrō wērē. A bē kē yōrō o yōrō, jagokela musow bē jiridenw sōongo nagasi cogoya la, jiriforotigiw tē fosi faamuya min na. U bē bin olu kan, ka masor'u b'a dōn ko wariko mago b'olu la. U yērē kumakanaye, ko «warijini» na, mōgo tē majuma mōgo la. Dōw yērē tē sanni kē niwarijē ye, fōmagonēfenw, i n'a fō bagiw, sugaro, safunē, wali sumankisēw ani balofēn wērē. Tuma dōw la, u ni cikelaw mana bēn wari hake min kan, o dafalen tē sōr'o kun. Ola, wari min b'u kun, u b'o don cikelaw bolo, ka tēmen n'u yērē ye. A tōjuru bē t'u la. O si tē cikelaw bali k'o wari minē, ka d'a kan, se t'u ye, dabali t'u ye.

Jiridenw sōongo nagasiliko siratigela, a jirala ko awoka foro taari kelen min bē bēn awokaden tōni 4 ma, jagokelamusow t'o san dōwēre la fō dōrōmē 9.600 dōron (waa 9 ni kēmē 6), ka sōr'o sōongo bē se dōrōmē 39.200 ma (waa 30 ni 9 ani kēmē 2). Agu dugu sugufiyē la, wali dōrōmē 67.200 (waa 60 ni 7 ani kēmē 2). Lome dugu yērē sugufiyē la. A muso kelenw b'u dafasa ja, ka lenburuba n'a nōgōnna jiriden mōbaliw taari kelen san dōrōmē 16.000 (waa 16),

ka sōrō, n'o mōrā, o bē se ka san fō dōrōmē 43.200 (waa 40 ni 3 ani kēmē 2) duguba bēs kōnō. Nin b'a jira k'a musow tē majuma jiriforotigiw la, cogo si la. O n'a taa bēs la, u bē kule la, k'u ka jago musakaw ka ca kojugu. Donitawari bē sara bolifēntigiw ye. Awoka bōrē kelen bē ta lenburuba n'a tōw, olu bōrē kelen bē ta dōrōmē 100. Saalen bē sara sugufiyē kōnō. Takisi bē sara Méri la. Surōfēn bē di yōrō bēs la, sira bēs kan. Jiriden dōw bē tīnē sirafe. Dōw bē sōnē. Dōw bē toli, k'o sababukē lamaraliyōrōnumantanya ye.

O siratigē la, jatemine law y'a jira ko mangoro bē tīnē, fō ka se hake 40 ma, hake kēmē kulu kelen kan (40%); namasa ni lenburuba n'a nōgōnaw, olu ye 30% ye; awoka ta ye hake 15% ye; jabibi ta ye 20% ye; manje ta ye 10% ye. Nin bēs bē dōb'a musow ka sōrō la. Nka mōgo minnu ye nin jatew minē, o mōgo kelenw tilala k'a fōko sēgen b'a jago la cogo o cogo, musaka b'a la cogo o cogo, tīnēni b'a la cogo o cogo, muso ninnu bē wari min sōrō jiriforo taari kelen na, o ka ca n'a taari kelen sansōngō ye fō sīnē 6, wali sīnē 7. O kōrō ye ko ni muso min ye jiriforotaarikelen san dōrōmē 1.000, jiriforotigiw bolo, o bē dōrōmē 6.000, wali 7.000 de sōrō, jiridenw feerelen kōfē. Jate laban y'a jira ko jagokelamuso kelen si t'u la, min tē dōrōmē 80.000 (waa 80) sōrō jiriden tōni kelen na. O de y'u jijakun y'a baara la. A ko bē mēn senna, ni jiriforotigiw ma wuli, k'u laben, k'ujo, u yērēta sen kan.

Y.T.BILAWO ni A. GANI Kante.

Kameruni koorisene law jolen b'u yere tali sen kan.

Koɔri cikejekulu min be Kameruni jamana keñekanyanfan fe, n'o be wele ko «Tine Oura - GIC», n'a tondenw hake ye mogɔ 400 ye, o mogow jolen b'u yere tali sen kan, kabini u y'a men k'u ka jamana koɔribaarada «Sodecoton» bena bila kenyereyew ka bolo kan. U y'a jira k'u be s'u yere kɔro cogo beε la, ka soro k'a fo ko san 1995 / 1996 kono, u ye koɔri feere fo ka se sefa miliyon 100 ma; ka miliyon 30 don nɔgɔnifurawla, ka miliyon 2 nɔgɔn juru don u ka tondenw na; ka waa 100 ke ka baarakelaw sara (n'o ye miliyon tilance ye). O temennen, u ye nɔmagasan kelen jo; ka sumankise suguya beε bore keme yirika caman san, k'o lamara, sinijesigi kama. Jateminé la, u y'a jira k'u ka san mumé baara tono benna sefa miliyon 70 de ma, min tilala tondenw ni nɔgɔn ce, a kɔfasa kan. Ajirala kokoɔri cikejekulu minnu lakodonna san 1996 la, Kameruni koɔrisene marabolow kono, o ka ca ni 1.000 ye. Olu la, 200 sigilen be k'u ka yamaruyasəben makɔno, 70 ka yamaruyasəben b'u bolo. Olu de kera «GIC» ye, n'o ye jekulu dafalen ye. «Tine Oura - GIC» b'olu la. O jekuluw sigikun te dɔwɛre ye koɔrisenelaw labenni kɔ sanni «Sodecoton» ka bila kenyereyew kabolo kan. Taalen nɔfe, n'a jekuluw

beε labenna, u be fara nɔgɔn kan, ka ke jekulu kelen ye. O jekulu bina fara kenyereye jekulu wɛrew kan, minnu y'usen donni nini «Sodecoton» labaaranogo kura la, ni kenyereyew ka nafolow ye. N'o kera, koɔrisenelaw yere na sigi koɔrikunkankow nɔnaboli kene nɔmogɔsigiyo la, fo k'a baarakow n'a nafolokow boloda u sago la. Sanniotuma ka se, «Tine Oura GIC» jekulu n'a nɔgɔnnaw be warinini de la sisan walasa k'u sedonniko «Sodecoton» kura la, k'o nafolo soro, k'o bila u bolo kɔro, banki do la. O

kama, dɔrɔme kelen be ka minne tonden kelen-kelen beε ka koɔri sɔrɔn kilo kelen-kelen beε kan, fo ka taa donni nafolo dafa. U be k'u yere laben sɔrɔkow bolodaliko la, ani jatebokow, səbenjenabokow ni səgesegelikow. Balikukan be ka k'u beε wolokan na, n'o ye fulakan ye. Kunnafonisəbenw be ka bo fulakan ni faransikanna, ka tondenw bilasira, cogo beε la. Nin beε la u sigilen be ni geleya ye, hali n'u t'a bɔfan dɔn. Nka, u dalen b'a la, ko mogɔ suguya dɔw be yen, n'olu y'u sendon u senna, n'u m'u ye k'u to yen, u be geleya soro. O b'i n'a fo dugutigi kogelentigw, cekɔrɔba hasidiw, politikimogɔ nɔngow ni natalamogɔ kalannenw n'u nɔgɔnnaw, minnu te se k'u sigi, ka mogɔ ketɔ ye fən y'u nɔna, n'u ma balan bila o tigi ka kow la cogo dɔla. Tijelikelaw ka wale juguw fana ye geleya nasira dɔ ye. Olu te minen ye magasan kono, n'u m'o ta, u te fere wari ma, n'u m'o soyε. U be sɔn ka fagali yere ke, mogow bolofenw nɔfe. U ka fo la, nin geleyaw n'a tɔw beε jate minelen don ka ban.

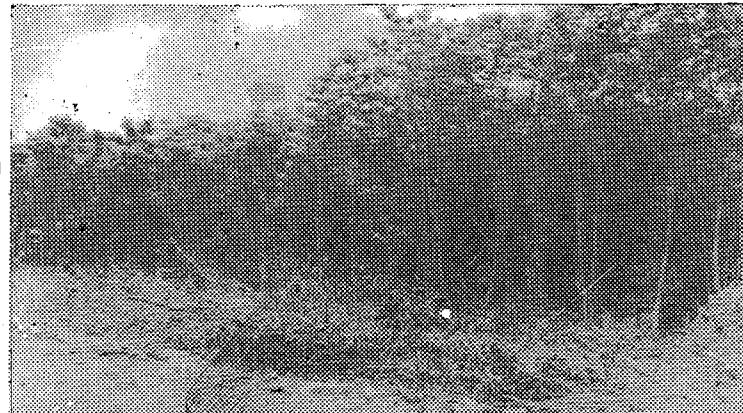
A kera cogo o cogo, Kameruni koɔri cikejekuluw be yɔrɔ min na sisan, u ni dalen don yere tali de kan, walasa k'u ka kow nɔnaboli t'u yere bolo.

Eceni TASE
ni Amadu GANI Kante

Mantilatɔmu jirinin nafa cayaliko dɔnna kabini lawale la.

An be jiri min wele ko mantilatɔmu jirinin, wali mantijirinin, o buruju bora dugu min kono, o tɔgo Tasimani, min be Ositarali (Australie) jamana kan, fo Pasifikasi kɔgɔji cema, diŋe dan na. Angiletéri jamana kungokɔnfɛñw nɔninikela minnu taara Tasimani, mogɔ kelen b'olu la, ko Nelsoni (Nelson) o de seginna ni mantijirinin kise dɔw, a ju dɔw an'a jiribolo dɔw y'u ka jamana kono, san 1779 la, n'o y'a seko foloye Eropu dugukolo kan. O kɔfɛ, a lakodonna jamana wɛrew kono, iko Endi, Berezili, Faransi, ani Ameriki. San 1860 ni 1870 furancé kono, a

sera Natali (Natal) A f i r i k i woroduguyanfan na, ani Alizeri, Afiriki kɔrɔnyanfan na. San 1887 la, a sera Adisabeba, n'o ye Ecopi (Ethopie) jamana faaba ye. A ye sanga soro Ecopi, ka masoro, masake min tun be yen o waati la, ko «Meneliki 2», o kelen k'a komɛn, o y'a turuli wajibiya, cogoya la, min ye Adisabeba bo

kungolankonya la. K'a yɔrɔ beε ke jiritu ye, k'a kisi ja n'a masibaw ma.

LN 8

Bee ka taa sigi Bamako, o man ni Mali ma !

An ka togodaw la bi, ko do be senna min ye ne kamanagan kosebe. Cekoroba yere de ka kewale don ! Folo ni ce n'a muso tun kelela, o kele tun be fo k'a ban pewu so kono.

Nka sisan, ni muso n'a ce kelela, k'o ke sababu ye muso ka taa faso la, sanni celakaw ka na muso somogow seger, walasa u ka je ka kele fo k'a ban siginogoya ni kelenya kadara kono, u ben'a soro muso somogow y'u denmuso bila ka taa Bamako, walima jamana duguba do kono.

Nin ye wale ye, min man ni fewu. N'a ma dabila, a laban, togodalamogow bee na furu ye ka to yen, ka t'u sigi Bamako. N'o dun kera, o te numan ye Mali ma.

Namankolo Tarawele
Kunuku-Konsoton-Namina

Mali bena diya kosebe

Ni Mali tora tan, a bena diya kosebe don do la. Ka da mun kan ? Jamana sinsinbere do ye jagokelaw ye. O siratige la, Mali n'a korelen te kelen ye. Folo, kontoroleriwtun be jagokelaw tooro kosebe. Nka sisan, o bor'a la. Sisan, sira dira jagokelaw ma, o nena kosebe. O temennen kofe, wayasikelaw be taakasegin ke Mali ni jamana werew ce, ka soro u ma tooro. O de koso, ne ko Mali bena diya kosebe don do la.

Abu Konate
Konsoton. Namina arondisiman.

Lew tun be ka suw dun

Ajirala Gana kaburudon do la ko, lew tun be hadamadenw su dun. A ja jirala lakaletasben do kan. Ja min jirala, o tun ye muso do su ye; Kasange fitinin doren de tun be muso in na. Lew tun be ka muso in su dun. Nin wale kera yoro min na, o Dansoman ye; a ni Akara ce ye

kilometere 10 ye n'o ye Gana faaba ye.

A sabatira ko Dansoman kaburudon tun yera k'a to yen, ko su kana don yen tugun, k'a sababu ke a fakojugu ye. Nka se te mogo minnu ye k'u ka suw don kaburudon lakodonnen na, olu de b'u ka suw sutura yoro kofolen in na. A sutura sara ye duloh buteli fila ni siman bore kelen ye; olu be di a yoro kintigi ma. N'o te, Gana, sudon yere be se fo sefa waa biduuru ma. Ajirala ko Gana sundonyoro caman falen don sisan.

Furukela tun be jogo numan de jini

Bi, furuke kera dabalibanko ye, ka da furu kecogo kan. Folo, n'i tun bora mogo o mogo den nofe, o b'a soro i ye nininkali ke denfa ni denba jogo la; n'i tun y'a soro jogo numan t'ula, i tun b'o muso to yen, ka doweri jini. Folo furu tun be jogo de nofe; sabu olu tun be cene jini, u tun te bonne jini; u tun te janya jini; u tun be furuke danbe de k'o; k'a sababu ke koko rot'a moyoro faribila.

Nka bi, o t'a la. Sisan taw be ke donkeyorow la, ani sirabadaw, ani teminyorow, furukela fila ni jogon ce. Ute fa jate; ba te jate, sanko jogoko. U b'a ke diyanye kan; ni goya-nana, o furu be tije. wa anw Bidenw be ko do ke, folomogow tun te son o ma. Folo, n'i tun ye muso o muso kanu, i tun t'o furu tun, sabu maloya te kanujogon fila ni jogon ce. Kofuru sinsinbereye maloya ye; ko ni maloya banna furu la, o ye furu bannen ye.

Anw Bidenw ta be damine ni kanu ye; n'o diyara, o be ke furu ye. O furu be si soro cogo di ? Folo, furu tun be si soro ka da furu dacogo de kan. N badenw, n'an m'an kofile an ka danbe

koro la, an ka dinlatige be geleya don o don ka t'a fe; ka an ka netaa ke kota ye. Ala ka furuw sinsin. Ni n ka kumaw digira mogo min na, o ka yaafa n ma. Ngombilasira kumaw don. N be Kasimu Kulubali fo, Namana, ani Sumayilak Kulubali, Fasumuya.

Sheki Madu N°1
NTinenga-Fana mara la.

Dugu maasebe

Nin kera cekoroba do ye, a wulila ko a be dije taama, ka mogosebe soro dije kono. A sera dugu do la, a ni denmisenn cemannin do kumbenna dugu kono. Cekoroba ko cemannin in ma ko a ka taa ale bila maasebe do ka so.

O kelen cemannin bilala cekoroba ne ka t'a bila kaburudon na; u selen, a y'i kanto cekoroba ma, k'u ka dugu maasebew bee lajelen dalen don kaburudon kono.

Cekoroba ko denmisennin in ma k'u ka segin ka taa so dugu kono. Tuma min na u seginna so, a ye cemannin nininka : « I fa taara min ? »; a ko a fa taara do fara a yere la. Cekoroba ko o koro ye mun ye? A ye cekoroba jaabi ko: o koro ye ko ale fa taara denmisennin selijiyoro la. Cekoroba y'a nininka : « I ba taara min ? ».

Ako a ba taara su ni nemamaw bo jogon na. A k'o koro ye jumen ye? Denmisennin y'a jaabi k'o koro ye ko ale ba taara ni musokonoma do ye dogotoro so la.

Cekoroba y'a nininka tugun : « I koro taara min ? ». A ko cekoroba ma ko: a koro taara sitane bilasira. Ko o koro ye jumen ye ? Cenin y'a jaabi k'o koro ye ko : ale koro taara sungurunba bilasira. Cekoroba ko cenin ma : « E ye dugu maasebe ye de ! ».

Nofan Togola
Kokala-Dogo.

Poroze «BDS» y'an dème kosebe

Utikalo tile 15, san 1997, anw Dörribugu denmisénw y'o kerekérén k'o ke jiriturudon ye. An ye jiri 350 de turu. Poroze do kéra sababu ye ka na jiriw di an ma; o poroze tōgo ye «BDS».

Poroze innana nibalikukalan fana ye, k'o sow jo dugu 15 kono, walasa kalanbaliya be se ka kélé cogo min na Beledugu kono, ani kénéya be se ka sabati cogo min na.

Baara in be cogo min na, mogo te se k'a fo ka se a dan na, bawo an be yoro min na sisan, bee bolo bolen don kalan nöfe, ani ja kéléli. Nin fen fila de be mögöw hakili la bi, bawo n'i ye jamana laje, i b'a soro a ni kunun te kelen ye. Folo n'i tun be don dugu kono, i tun b'a don jirisunbaw fe, ko i sera dugu do ma. Nka sisan n'i be dugu kono, ite fosi ye fugakéneba k'o. Wa bi, dugubakónona kéra jirimayoré ye ka temen dugumiséhw kan. O sababu ye dugubakónomögöw ye jiriko ke u sëbe ye, ani kalanko.

Folo, togodaw la, n'i den tōgo tun welela lakoli la, i tun b'a fo ko cikela wëre t'i bolo o den kelen k'o, ka soro i den be se 5 ma; musomanninw b'a la; cemanninw fana b'a la. Lakoli tun ye waajibi ye waati min na; o kalanden caman ye baara soro, ka t'u sigi dugubaw kono. Nka halisa cike kelen in de hakilina be togodaw la bi. On'a taa bee, dugu dòw be yen, minnu ni lakolisow ka jan kosebe; a be se kilometere 6 ma, dòw yere ka ca n'o ye.

Otemennen kofe, fololakolinisisan ta ce ka jan nögon na, bawo kilasi 6 tun be letere sëben, k'a kalan; a tun be se ka mögo wëre kunko nénabó kalan siratige la; Nka sisan kilasi 6 te se ka letere sëben, a te se k'a kalan. O sababu ye mun ye? Karamögöw no don wa? walima kalandenw ka kalanbaliya no de don? walima kalan kecogo de yélémaria sisan. Don o dontulo be taa kalanso. Mögo te koro kalan ma; mögo te ko don kalan ma.

Gonba Taraweles
Dörribugu-Kolokani-mara.

Soneli dara kéné kan Beledugu kono

Ee! Anw sénékelaw bëna héré soro waati jumen? An be soro ke waati jumen na sa? An konganna, an ma fen goni dun! An bolila, fen t'an nöfe! An y'an dogo, o ma mago ne! An ka mun ke sa?

Atoye anka sojo an ka sénékelaw ye; an'an ka misiw, faliw, sagaw, baw, sow, motow, an'an ka negesow ni wotorow; sénékelat aalanyefen minnu ye.

Jinan san 1997, mekalo tile 20 don, n'o benna tarata ma, anw fe yan Dörribugu lamini sonelikélaw ye nögonye do ke, ka nögon faamu, ka soro k'u ka bënkanw ke sëbenw ye, k'olu nöro jiriw ni potojiriw fan bee fe, walasa lamini mögöbëe ka bëa kalama. Nsonw benna mun kan? Uy'a jira uka sëben nörolenw kono ko ninan, sénékelat o sénékelat, ni misi 8 b'i bolo, olu be 4 soje; ni 4 be min fe, u be 2 soje; ni 2 be min bolo, u be 1 soje. Ko nidabacaman be mögo min bolo lamini la, u bo daba bee soje. Nsonw ye nin wale in de ke kosa in na; a benna Dörribugu sugudon ma.

Ninkuma folen ye dugutigijore kosebe. A ye mögo bila ka dunun gosi sugu kono o yorónin bee, ko bee ka sigi n'a ko ye. O sugudon kelen yere, mögo minnu ka baw tununna, o ka ca ni mögo 20 ye. Wa a sabatira ko nin nsonw te mögo werew ye sénékelaw yere denw k'o minnu banna baara ma, k'u ta ke tabamin ni furakiseta ye. An be don min na i ko bi, nsonw be dugubaw kono cogo min na, u be togodaw la o cogo kelen na. Nsonw ka ca togodaw la bi kosebe. U be taa u dege soneli la dugubaw kono, ka soro ka n'u sigi togodaw la, i n'a fo fosi ma ke. Sanga ni waati bee, u be jatemine la; u ka kan ka don wo min fe, ka bo wo min fe, u ne b'a bee la. Ala k'an ben sababa ma, ka héré k'an ye!

Gonba Taraweles
Dörribugu - Kolokani

Koɔri bɔcogo be dɔ fara soro kan

Nin ye laadilikan ye ka lase «CMDT» ka maraw sénékelaw bee lajelen ma; kerekérennenya la Fana

mara, fo ka t'a bila Beleko mara la; ani Pandugu Tani II zériw cikelaw.

An bee b'a dòn ko okutoburukalo mana se, koɔri be përenperenni damine; n'o kéra o ye koɔri boli selen ye. N'b'a jini koɔrisénékelaw fe, u k'u jija koɔri bɔcogo ka ne kosebe, walasa an ka koɔri numan soro, ka wari caman soro koɔri la. O de nafa ka bon kosebe. Ni an ma koɔri b'o k'a ne, an te koɔri numan soro; wa soro te bonya. Bee k'i jija ka koɔri b'o k'a ne; n'b'a jini aw fe, a' k'a cesiri o la.

Yaya Jara
Banantu Buguda-Beleko.

Jurutakow ni Jurusarakow

Sanga ni waati bee, anw b'a kalan kibaru kono ko nin jamana in ye wari camanba juruta farajejamana do fe. Wari ninnu ka ca kosebe; u be taa miliyonw ani miliyariw la; Ne be nininkali min ke o file nin ye: Yala nin wari caman ninnu be sara waati joli kono? Misali la, togodaladuguw be juruta bankiw la. O julu caman kuntaala ye san saba, walima san naani. Wari be sara ka ben n'o waati boladalen ye. Nka farafinjamanaw be nin wari camanbaw juruta farajemanaw fe. Ne ma se ka o kono faamu. Nin ye ne ka nininkali ye ka lase kibaru baarakelaw ni kibaru kalanbagaw ma.

Sungalo Taraweles
Faradala. Guni Kulukoro

Kow ka ca

Dugubakóna kow te se k'a fo k'a ban; dugumisseninw ta ye kabakow ye. Nin ye kabakoba ye, min kéra an fe yan, n'a ye mögöw kongan kosebe. Setanburukalo tile 19, san 1997, sagamusokoro do ye sagaden filanin soro. Sagaden kelen kéra sen naani ye; sagaden filanin kéra sen woɔro ye. O temennen kofe, san 4 ba walatin do fana wolola baden fila la. Baden fila ninnu jera kan kelen na, ani kunkolo kelen, ani nekili naani. Nin wale ninnu kéra an fe yan ninan. Bamananw ko: «n ma nin nögon ye, i ma mèen si la». Ni Ala ye si di mögo min ma, i be fen caman lakali. An b'a jini kibaru baarakelaw fe, u k'a janto anw kungokónomögöw ka gafeko la.

Musa Taraweles Faradala - Kulukoro.

Mantilatomu jirinin (to)

San 1912 ni 1925 furance kono, a sera Araba, n'o ye Maroku jamana faaba ye, a ye sanga soro yoro min fana na. Nin bee b'a jira ko mantijirinin nafa cayaliko donnen be mogow fe, kabini lawale la.

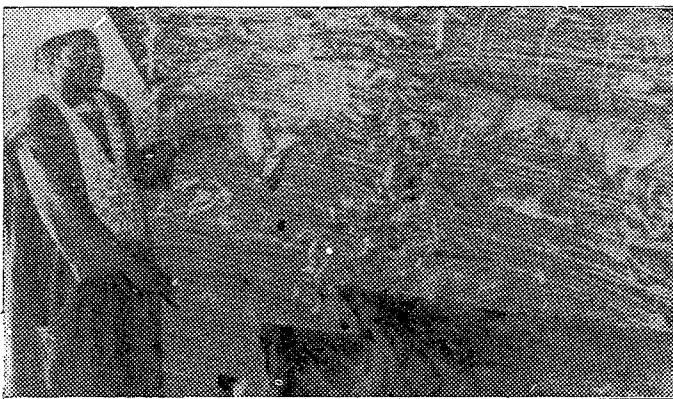
O siratige la, a nafa folo y'a wulili ye joona, a turulen kofe, hali dugukolo jalan kan. A mago te jiko ni nogoko ani ladonniko caman na. N'a turula dugukolo suguya o suguya kan, dije yoro oyoro, a be wuli, ka nugu, ka yoro bee ke jiritu ye. Hadamadenw ka magonefenkow koson, n'a jiribolow ye tigeliko 4 soro, san 40 jaalen kono, a gungurun, n'o y'a sun, wal'a ju ye, o te nugu tugun. A suguya lakodonnen be se fo suguya 540 ma. Dow janya be metere 90 soro. Adobe yen ko «gilobilisi» (globulus), o te temen metere 30, wali 40 kan, fo n'a turuli ye san 20 bo.

Mantijirinin be fije ni cencen kubben yoro lankolonw na. N'a jenà, a be janya, ka dibi, k'a sumaya bonya. A be neema basigi, ka sanji wele. N'a caman turula nogon keref, k'u tilen nogon ma, yoro o yoro, a b'o yoro masiri, k'a kedaamuyoro. Ob'in'a fo sodaw, bolonkondonaw ani kenelankolonw, a be minnu ke fijeminyoro. Nin bee temennen ko, a nafa kologirin do ye banafurako ye. A donbagaw b'a bulu baara, ka tulu suguya do b'a la, min be fogonfogondimibana suguya caman furake.

Nka, fen kelen be mantijirinin na, min b'a bojirito. A te siginogonya fe, cogo si la. N'a turula yoro o yoro, jiri suguya were te ne, ka si soro yen, fo n'a kera Akasiya (Acacia) doron ye. O t'a bee ye. A nege ka bon kojugu, f'a be dugukolo segen. Afara n'a bulu minnu te toli joona, olu ka fasan, iko bagangolo. Ni mantijirinin cayara yoro min na, bagan fara kono kan, fo ka se ntoriwi ni saw ani basaw n'u nogonnaw ma, olu te gere o yoro la tugun.

S. Wale ni J. Lozon
ani Amadu GANI Kante.

Misigolo be tobi k'a dun Nizeriya dugu caman kono

yoro bee la. Mogow ma se ka fosi faamuya fangaso jocogo la, ka wariko jore ni balofenko ye, ka soro wariko geleya koson, kongo be nini ka mogow faga. Ni wariko geleya te, min be mogow bali ka misisogo, wali joge san, mogo si te misigolo san, k'a tobi, k'a dun. O misali y'u songo

janyali ye nogon na. Misisogo kilo kelen ye nayira 180 ye, ka soro misigolo kilo kelen ye nayira 40, wali 50 ye. Baarakela fen o fen sara ye nayira 2.000 ye, o te se ka sogo kilo kelen san don o don.

Fen min ye misigolo baaracogo ye, a jirala ko n'a kora k'a je, a be jeni, k'a si b'a la. A be soro ka da segeji la, n'o ye potasi ye (potasse) f'a ka tile kelen soro ji la. Ni tile kelen dafara, a be bo segeji la, k'a sananko, k'a tige tige. O y'a kelen ye sogo ye, gadonmusow be min tobicogo nedon. A be jiran tulu la, wali k'a ke na suguya bee la. Dukononaw temennen ko, misigolo tobilen feereyoro - labennen minnu lakodonnen be jamana kono, o ye yoro 5.000 ye. A ko dabilaliko kuma min fora fangaso fe, o ma ben olu fana ma. O de koson, olu ni misigolodunnaw jelen be sisan, ka fangaso kelle, k'a wajibya, a k'a senbo misigolodunkola, ka warinini fan werew fe, i ko petoroli fan fe, Nizeriya be dolariwari miliyari baa yirika caman soro minna, ni mogot'o wari kecogo don.

Nizeriya misigolodunnaw ni misigolofeerelaw ka faamuyali la, jamanadenw ka dunkafaliko n'u ka kenyaliko kuma de folo ka kan ka fo, ka soro ka kukan wariko kuma fo, hali n'o wari kera nayira miliyari baa yirika caman kono.

C. Omunizawa ani A. GANI Kante

Kabako sanji

N bë kibaru kalanbaga bëe lajelen ladonniya ko kabako sanji dō nana Garalo mara la, alamisa sufë, setanburukalo tile 4, san 1997. An bë se k'a fō, a ka ca ni san camanba ye, a njogon ji ma na Garalo mara la. Cekoroba dōw ko a ma deli ka na olu tile la.

Sanji in ye tijen'i caman ke. Garalo dugu kono, a ye ba fila faga yen, ka so caman bin. Dugu dō bë Garalo mara la ko Sokoro, a y'olu ka barasi mumë wuli, ka so caman bin. A ye ba 7 faga Bilajeba dugukono. Cekumala dugu kono, a ye so caman bin yen; nka a ma ni bo yen.

Jisumanaw y'an ladonniya ko Cekumala ji sumanen bennna millimetiri 200 ma; Garalo ta bennna ma 160 ma. An bë dugawu ke Ala k'an kisi tijeli ji ma.

Masaran Seyidu
Balikukan Karamogo
Cekumala - Garalo mara la.

Ceya ani Musoya

Ala de kera ceya ani musoya bëe sababu ye. Ale de ye ce ni muso da k'u bo njogon na wa k'u ke njogon dafalanw ye.

Cë kelen pewu te se k'a ka hadamadenya ke ni muso sen t'a la; o cogoya la, muso fana kelen pewu te se k'a ka jenamaya ke ni ce joyorō t'a la. Nin b'a jira ko ce ni muso te se ka ne njogon k'o; ubé njogon dafa. O de y'a to Ala ye furu daga u ni njogon ce. Cë fila man kan ka furu njogon ma abada sabu u tēna se ka njogon dafa sigi kono; muso fila fana man kan ka furu njogon ma abada sabu u laban be njogon degun.

Cëw ka wari n'u ka nafolo te se ka musow joyorō fa hadamadenya kono; musow fana ka nafolo n'u ka sanu ani jaman ni luulu te se ka cew joyorō fa furu sigikono. Hadamadenya kono, cë kelent te se k'a yere ta; muso kelen fana te se k'a ka jenemaya ke, k'a sinsin. Mogo minnu b'a fō ko ce ni

muso bëe ka kan, o kuma in te tijen ye ne bolo, sabu hadamadenya kono, ce ni muso joyorō te kelen ye abada. N'u joyorō te kelen ye, mun de b'a to ce ni muso be keje.

An b'a dōn ko ce ani muso bëe ka kan ka ke kelen ye sariya bulon kono. Okofe, musow gasi ka kan ka sigi furu kono, barisa u joyorō nafa ka bon. Muso te jon ye; a ni bonya ni sutura ka kan. Musow ka yere ta, o te wale ni hakilina numan ye ne fe. Ne b'a nini musow fe, u k'u jija celasigi la; u k'u joyorō fa; u kana njebō cew joyorō fe. Cewfana ka kan k'ujanto ufurumusow la; u k'u ka hakew d'u ma ukana utōnō; u kana u ke jonw ye. Ceya ni musoya sirilen don njogon na. U bë njogon dafa.

Jeneba Jara - Kalanden
(Bankoni farada) Bamako

Koorisenye baloko geleya Banan kono

Koorisenye kera sababu ye ka baloko geleya don Banan kono, n'o ye Dogo mara ye. An fe yan Banan, fōlō, balo tun bë dun fo ka fa ke, ka laban k'a to feere. Nka, an bë don min na, i ko bi, balo be doni mobili la ka don Banan kono, k'a sababu ke koorisenye. Bi, n'i ye Banan forow sigi kemé-kemé i b'a soro 80 ye kooriforow ye, n'o ye (80%) ye.

Burulayi Fonba
Wosala - Dogo - Buguni.

Fili dō tun bë ne ka bataki la.

N bë kibaru baarakelaw n'a kanubagaw ladonniya kokibarunimero 307 nan kono, ne ye "BNDA" njemogoba ka kuunnaфонi dōw jaabi. Nka, min ye "BND" A ka tōnōko ye, fili kera o yorō dō la. Tōnō file : jurukuntaalasurun, n'o ye kalo 6 ka taa se san kelen ma; o tōnō ye 11,5% ye san kono. Jurukuntaalajan, n'o ye san 2, fo san 4, o tōnō ye 10% ye san kono.

"BMSA" ka tōnō file : san kelen juru tōnō ye 10% ye. "BMSA" ka san 4 juru tōnō ye 9% ye. N b'a nini kibaru njemogoyaso fe, a ka kunnaфонi in lase kibaru kanubagaw ma.

Siyaka kumare
Fiyena-Kulukoro mara la.

Laadilikan

Nin ye laadilikan ye ka nesin an ka cikela denmisenninw ma. Ne ye fē dōkōsi an ka cikébugudaw la sisan, fē min man ni dē ! o ye mun ye ?

Ni samiyē sera, ni denmisenninw taara danni ke, ka kōrōshiyenni kunfōlo ni kunfilanan ke, u bë boli ka taa Bamako, walima duguba wēre kono, ko ciké banna; ka soro ciké ma ban. N'i ye danni ke, ka kōrōshiyenni kunfōlo ni kunfilanan ke, ni sumanw ma ladon so kono, fosi ma ke fōlo. Ne b'a nini denmisenninw fe, u ka sumanw ladon fōlo; o de ka nikosebe; o b'a to soro bë yiriwa, ka dunkafa sabati. N'i ye sumanw to kono ni waraw bolo ten, o ye ntori ka selijita ye, k'itēgēko, k'a njogon. N ka foli bë ka taa kibaru kanubagaw n'a lafasabagaw ma, ani kibaru baarakelaw bëe lajelen.

Senu Jara
Kunjuku - Namina mara la.

Fōlō sirabaw dilancogo

Don dō la, ne gērela n mōke la, k'a baro, k'a nininka fōlō kow ni sisan kow danfara la, k'a nini a fe, kerenkerennenyi la, a ka kuma fōlō sirabaw dilancogo kan.

Ne mōke y'a jira ko sirabaw dilanko fōlō kera kunkolo de la. Mōgō tun bë ji ni kabakuru, ani bēlē de doni u kunkolo la, k'olu ke siraba kan, ka soro k'o dame, fo k'a geleya kosebe. O waati y'a soro sirabadilanmanson te yen. Bolifén tun manca; warifana tun te soro.

O waati la, ni mōgo min tun wulila k'i bë taa Bamako, i tun bë kunnjogon kelen ke sira fe. Bolifén tun te yen, sow ni faliw k'o. Ne mōke tōgō ye Moriba Kulubali; a si bë san 78 la bi.

Solomani Kulubali
Dōribugu - Kōlōkani.

Sumuni furaw

Sumuni ni səninkorotere furaw ka ca kosebe; a dəw file :

- Manjebulu : i b'o ke daga kono, k'o tobi, ka soro'obuluwta k'uda sumuni kan.
- Wosonbulu : o fana be kalaya, k'o da sumuni kan, walima i be wosonbulu foroki, k'o mun sumuni na.
- Nkaanibabulu : o be da sumuni kan
- Jaba : ale ka fisa səninkorotere ma kosebe; i b'a kalaya, k'a da səninkorotere kan, walima sumuni
- Layikise : layikise be foroki, k'o mun sumuni na, ka bandi, walima fini saniyalen do ke k'a siri.
- Ganden : Ganden be dajiji kalanna, k'a da sumuni kan.
- Sunsun fara : i be sunsun fara tobi, k'o ji min; walima i be sunsunbulu daji ji kalan na, k'o ji min.
- Ntomikise : Dəw be ntomikisew tobi, k'o ji ke ka sunsun ni səninkoroterew ko; dəw fana be ntomi kise mugu bo k'o mun sumuni na.
- Buyagibulu : Ale fana be da sumuni

kan, k'a siri.

- Sibulu : sibulu be tobi, ka bandi, walima fini saniyalen do su o ji la, ka soro k'o ke ka sumuni siri.
- Jabibulu : jabibulu be siri a la, walima nanayebulu.
- Shubulu : ale be tobi, k'a da sumuni kan, k'a siri.
- Donkari neji : o ka fisa səninkorotere ma kosebe.
- I be donkari neji yeelen jikalan na k'o ji ke k'a ko.
- Kalakari fara : i b'o foroki, ka ji doonin k'o la, k'o mun sumuni na, ka soro k'a n'o siri.
- Gilikibulu : Ale fana ka fisa sumuni ma kosebe.
- I b'a bulu da sumuni kan, k'a siri.
- Bananbulu mugumannin : Ale ka fisa səninkorotere ma kosebe; i be bananbulu d'a kan, k'a n'o siri.
- O temennen kofe, banan fara be tobi, k'o jike ka sumuniwanisəninkoroterew ko.

Anniki Toyeri OROZATI
ani Badama Dukure.

Kamanmafənw ladoncogo kalan

Poroze dədonna anwfə Falomara kono, n'o ye sisə lamonnī kalan ye an dugu 26 kun zanwiyekalo la, san 1997, tile 3 kono. Falomara dugu beə mögo 2 tun be kene kan.

Kalan in tun be kamanmafənw furakeli n'u ladonni kan. Faamuyali caman sərəla kalan in senfe. Kalan in kuncelen, an nana sisəbananin kumbennifurakeli damine duguw kono. Falomara dugu kono, ne sera ka sise 3213 de səgo, ani a lamini bugudaw la, i n'a fo : Kumantu buguda, Mongela ani Surakabugu. O kera sababu ye ka bana in nagasi kosebe anwfə yan.

Waatila, sisəko gelyea fe, furusise tun te soro anwfə yan, k'o sababu ke sisəbananin ye. Nka ninan, o nəgoyara kosebe. Min kera kabako ye ninan, o ye kamidenw ka sayaba

ye. Dəw ko sumaya bonya don; dəw ko jahadi. Min koni sabatilen don, o ye terenin boli ye kosebe ninan. Terenin in be da kamidenworo la, an'a kaman, a ko, an'a disi la. N'i y'a jugulen ye səgəmada fe, a be sa wula fe.

Terenin ye min faga kamiden marabagaw bolo, n'o kunnafoni sera an ma, o ye 1721 ye. Terenin be kamiden minse a si tile 1, fo ka taa se a si kalo kelen ma. Sannia ne ka don, an ye boliboliko caman ke wuturuneriw nəfe, olu minnu ka baara ye bana in silatunnunni ye. Kami tēna caya Falomara kono ninan. Sise koni b'an bolo ninan kosebe, ni mögo min mago be se, a santa ma, «menitusi» ani sisəkurunin. N be kibaru baarakelaw fo.

Siyaka Kumare Sekereteri
«AV», Fal-Bila.

Misenmannin man ni

Ne b'a jini malidenw beə lajelen fe, u kana furakise di sacinto ma. Ni ne ko furakise, furakise beə ko te de ! Furakise misenmannin ko don; u be min wele ko misenmannin.

Alamisadon, setanburu kalo tile 18, sa ye mögo do cin, a ye misenmannin kise 10 de ta. Furakise baga wulila ka fara sa baga kan; a ma ne min ko, a ker'o ye; ce sara. Nin b'a jira k'a fo ko sa man ni, nka misenmannin fana man ni.

Solomani Kulubali
Doribuguni - Kolokani.

Musow ka sigareti n'u ka dəroguko

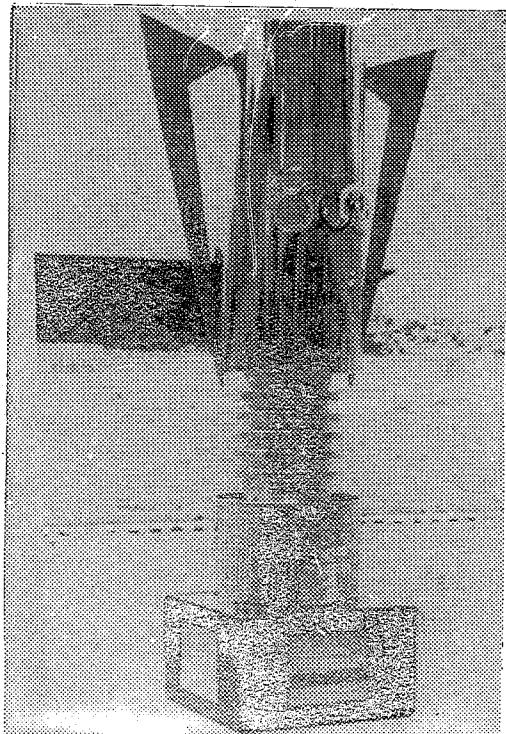
Ne dabali banna sisan hadamadenya minecogo la. Don o don, a be fo ko sigareti, alikoli, dərogū be mögəw ka keneya nagasi. Nin laadilikan in kera sababu numan ye dəw ma, olu y'u sen bo a la.

Nka, an be waati min na i ko bi, ne ka kolosili bora muso sigaretiminna n'a dərogatalaw de kan. Bi - bi in na, muso caman be sigareti ni dəroguw ta, i n'a fo cew b'a ke cogoya min na. O wale in ye ne dabali ban kosebe, sabu nin fen ninnu kasaara ka bon haali. Musow ka kan k'a don ko «je ka ni saga la ni ba ye», ko sigareti ni dərogū b'u ka hadamadenya tige sanga ni waati beə la.

- Sigareti be se ka səgəsəgənijé ni kanseri juguw lase musow ma. Musokonoma ka sigareti min kasaara be se a den'ma. Sigareti ni dərogū be se ka hakilinagasi se musow ma. A kolosira ko dəroguw be muso caman bila walejuguke la : caman b'u denw faga. Nin kasaara ninnu kəson, ne b'a jini musow beə fe, u ka sigareti ni dəroguw bila pewu. U kana u min abada, bawo u be laban kojuguya lase hadamadenw ma.

Jeneba Jara - Kalanden
(Bankoni-Farada) Bamako

Afiriki ntolatanna janaw ka Wagadugu kunbenw kalafili.

Alamisadon, san 1997, setanburukalo tile 25, Afiriki balontanna janaw ka san 1998 «KUPU DAFIRIKI» kalafili kera Wagadugu, n'o ye Burukina Faso faaba ye.

Jamana minnu bëna jögon sors Burukina janaminjanaw ka kunben kenew kan, olu tilala kulu naani ye cogo min na, o file :

- Kulu fôc : Burukina Faso, Kameruni, Alizeri ni Gine bëna kuwaba ke Wagadugu kono.
- Kulu Filanan : Gana, Tinizi, Kongo ni Togo bëna a saran, k'a jija Wagadugu kono.
- Kulu sabanan : Afiriki Disidi, Kodivari, Angola ni Namibi bëna cebo ke Bobo-Julaso dugu kono.
- Kulu naaninan : Zanbi, Maraku, Misirajamana ni Mozanbiki bëna katabaananiwuli Bobo-Julaso dugu kono.

Basiriki TURE

Ba, wulu, ani shë ka maana

Don o don, wulu tun be taa foro la senekelaw nöf; ni wulu nana so, ba mana gëre ala, a b'i kantoko:nkankan; a be gërondo ba la. Ni shë fana gërela a la, a b'i kanto ko : nkankan.

Ba b'i kanto shë ma ko : a ka fara wulu la, ko wulu segennen don. U y'u t'o la, don döshë ko bëma, ko ale be taa foro la bi, ka taa wulu ka cikëcogo don. Shë taara senekelaw nöf foro kono. Cikëlaw mana bin min tige, shë b'o yegëyëgë, ka fënjënamaniw sogn; tile b'o binw ja, cikëlaw nöf. O tuma na, wulu fana be cikëlaw nöf; n'u ye bin min tige, wulu b'a da o bin kan, tile t'o bin sors, k'o faga.

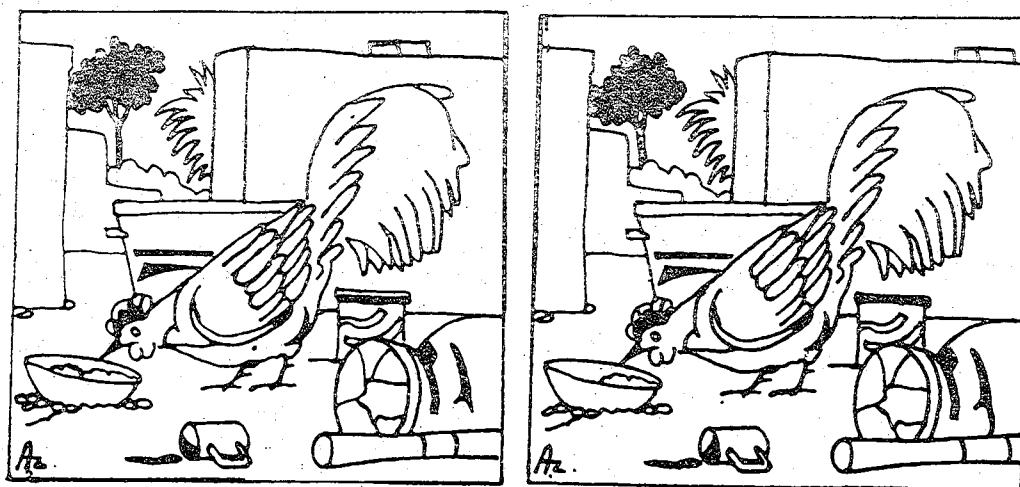
U nana so; shë ko ka t'a fo ba ye, ko wulu bëna an tooro so yan fu, ko a te fosi ke foro kono. «Hali ne shë ka fisa ni wulu ye.» Cikëlaw mana bin min tige, ne shë b'o yegëyëgë, tile b'o bin

faga. U mana bin min tige, wulu b'a da o bin kan, tile t'o sors, o be faga. O folen, ba taara gëre wulu la, wulu gërondo ba la, konkankan. Okelen, ba ko wulu ma ko: «bo an ne sa». E wulu mana na ka bë foro kono, i be na an tooro so yan don o don : nkankan, i te kise kelen ke; hali shë ka fisa e wulu ye. Shë be cikëlaw ka bin yegëyëgë k'o bila tile la. E wulu te dowerédon, foka t'i da binwrigelen kan; tile t'olu sors, u be faga. E mana na so, e be na an tooro, i n'a fo i ye baara ke, ka sors e ma fosi ke.» Wulu ko ba ma : «e forokise nebontamana, y'ou fo e ye de?» Ko yala wulu ye ba de nen, walima a ye shë de nen?

Nakoro Jara
Kabana-Jijeni-Kolokani

TULON

Nin desen fila dilanbaga y'a dab'a kama, ka fili 10 k'u la. A y'olu nini.

1 - jiti min be dogodogo la. 2 - Fileen kans fien. 3 - ja min be kolonkala kan. 4 - Kogo tura jilleen min be duguma. 5 - Dononkordi turu. 6 - kabakuru minnu be fileen jukcr. 7 - Dononkordi kam. 8 - kelen. 9 - Kolonkala min be kinif. 10 - Buwati min be dogodogo la.

Dugukonçfuru këbaliya bë npogotigiw ka kalanko nagas.

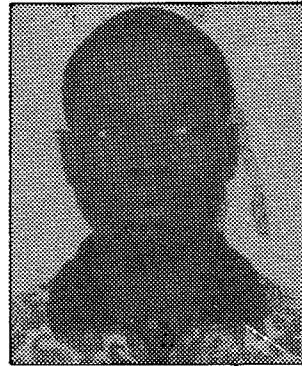
Dugu caman bë Mali kono, minnu te sokonçfuru ke; o kelen don sababu ye ka gelyayab a laseduguwa ka kalanko la, kerenkerennya la musomanninw ka kalanko.

N'i ye denmuso kalan ka segen bëe ke, ka musaka caman bë, ka laban k'o don furu la dugu wërew la, o t'i ka kalan kelen ye tinba ka wosen ye wa ?

Bamananw b'a fo ko tinba b'a magan bala ye. O ye tijé ye. Nka, a ma fo ko bala fana ka don tinba ka wo sennen kono, ka tinba to kene ma de!

An y'a ye dugu caman ye u denmusow don balikukalan na; u bëe kalanna ka ke kalandenjolenw ye; u bëe kalanje ke a nema, wa u bëe kibaru seben kalan, ka kunnafoiw fana seben. Nka, an y'a këloisi, olu bëe lajelen furula ka taa dugu wërew la. Muso kalannen, hali kelen, te soro dugu ninnu kono; n'u mago jora mogo kalannen na, fo u ka taa kube la. Dugu ninnu ka segen kera gansan ye, sabu i b'a soro u furumusow m'u denmusow don balikukalan na.

Misali do file nin ye. Benugu Namana bë Falo arondisimanna, Bila

mara la. A bëe san caman bë bi, Benugu Namana musomannin fen o fen ma lakoli ke, olu bëe donna balikukalanna; ko walasa ona fisaya u ma, don do la. Nka, a ko kera sebesun ka sumako ye; sabu a kalandenjolenw bëe furula dugu wërew la, ka taa k'u ka gaw lankolon bila. Furumuso kalandenjolen si te Benugu Namana dugu kono. O këson, ne b'a nini dugu fe, bëe lajelen k'u denmusow don balikukalan na, walasa ka furumusow ka kalankó nogguya. Bëe b'a don kofurumusow ka baaraw ka ca; u kalanni ka gelén kosebe karamogow bolo. U ka npogotigya waati de ye u kalanni waati numan ye, k'a d'a kan o b'a soro u kabaara manca. Ni dugutigiye m'u hakilito nin yoro la, waati bëna se, mogo si te son i denmuso kalannen ka bo i ka dugu kono tugun de !

Kasumu Kulubali
Benugu-Namana-Bila.

K'i to i ka buguda la ka dijé kunnafoiw dòn

Dijé tile mume ye waati saba ye, hadamaden bëe bolo. I bëna fo kelen ko; kelen bë ke i nena; to kelen bë ke i k'o. O la sa, min bë ke i nena, i ka kan k'i jija cogo bëe la, o ka ke tile duman ye. Bamananw ko ni tile min bora, i b'o jalifen yereké o tile koro. An bëe don min na i ko bi, kalan tile bora sa de ! Ala ni «D.N.A.F.L.A» barika, jon b'a fo bi ko n'ma kalan soro ? Fo n'a kera bannysrsla ye ! Ala ma mogo minnu garijegé nansarakalan na, olu be batakiw seben bi, ka ci noggon ma, u nénayorow la. Mun y'o ke ? Ala ni «Kibaru» barika, an'a baarakelaw ka timinandiya. I te kalan diya dòn fo n'i ye Kibaru sebenta, k'i sigi i ka so kono k'a kalan. I b'i to i ka so kono ka jamana kunnafoiw dòn. K'i to i ka buguda la ka jamana, ani dijé

kunnafoiw dòn. Mun b'o ke ? Kalan ! «Kibaru» kera jiriba ye bi, anw sigilen don min suma la, k'an ka baaraw ke. «Kibaru» baarakelaw ye furabulu ye; Ala k'u ke jirisunba ye jamana kono. San o san Ala ka «Kibaru» taa nefs. N'b'a nini jamana musow fe, u k'a don k'olu de ye jamana ka kalamens ye. Sabu, musow ka kalan ma sabati yoro o yoro la, o yoro te bo noggon la. Cekumala musow ye kalan nafa dòn bikosebe. Bi, bi inna, an ka musow be tile 45 kalan do la. Cekumala dugu kono yan. «CMDT» ka balikukalan némogo min sigilen be Fulalaba, n'a togo ye Nuhun Watara, o de be k'u kalan. N'b'a nini jamana musow fe, u ka Cekumala musow ladege.

Masaran Seyidu Mariko
Balikukalan Karamogo
Cekumala Garalo.

Kalan ye jamana jösen belebele do ye

N balima malidenw, aw ni cesiri. Bëe bennet don a kan ko kalan ye jösenw la belebele do ye jamana kono.

Nka, némogow t'a fe kalan ka sabati jamana in kono, sabu n'i b'a fe kalan ka sabati jamana kono, fo an k'an sinsin an yérew ka kanw kan. An ka némogow te k'u sebe don an ka kanw kalanni ma kosebe.

Anw b'a men arajo la tuma bëe ko lakoliso do jora nin yoro in na, ko a musakaw benna nin miliyon hake ma; ko lakoliso do bëna jo nin yoro in na, ko a musakaw ka kan kabën nin miliyari hake ma. Nka, i t'a men tumasi ko balikukalanso jora nin yoro in na.

Ola sa, ne b'a nini némogow fe, u k'u kofile balikukalandenw na ten sa ! An be don min na i ko bi, jamana kono, a ka di bëe ye ka kalan.

O kalan teliman do ye balikukalan ye. N balima kibaru kalanbagaw, ne b'a nini aw fe, aw ka ne ka kuma tinetigya, walima ka a nkalontigya.

Sumayilaké Kulubali
Fasumuku-Kula-Kulukoro.

"AMAP" kuntigi Gawusu DARABO Mali kanw kunnafonisebenw baarada kuntigi Nanze Samake Kibaru BP - 24 Telefon: 22-21-04
Kibaru Buguriye Bozola Bamako - Mali
Dilarbagaw ni sebenbagaw kuntigi Bastiriki Ture Sebenbagaw kuntigi Baadama Dukure abugunyoro Kibaru gate dilan baarada Bolet Hake 16.000